

DOI: [10.32702/2307-2105-2020.4.71](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.4.71)

УДК 336.2

В. С. Адамовська,

*к. е. н., доцент кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет
ORCID ID: 0000-0001-8911-1388*

М. О. Чафран,

*магістрант кафедри обліку, оподаткування, публічного управління та адміністрування,
Криворізький національний університет
ORCID ID: 0000-0002-2652-9725*

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ЄДИНОГО РАХУНКА ЯК СКЛАДОВОЇ СИСТЕМИ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ

V. Adamovskaya

PhD in Economics, Associate Professor, Krivoy Rog National University

M. Chafran

master student, Krivoy Rog National University

FEATURES OF THE INTRODUCTION OF A SINGLE ACCOUNT AS PART OF THE TAX ADMINISTRATION SYSTEM

У статті досліджено доцільності використання єдиного рахунку в умовах діючої системи оподаткування в Україні. Дослідження передбачає необхідність надання характеристики єдиного рахунку, що зазначено у нормативно-законодавчих документах. Відповідно до яких, єдиний рахунок – це рахунок платника податків, який він за власним бажанням може використовувати для сплати податків та зборів. У результаті детального аналізу переваг, недоліків введення єдиного рахунку та шляхом порівняння різних систем сплати платником податків і зборів, обґрунтовано доцільність застосування цього рахунку у податковій системі України. Його використання значно полегшить процес сплати податків для платника, адже обов'язок з перерахунку коштів до бюджету покладено на Державну податкову службу та Державну казначейську службу. Визначено причину блокування законопроекту №1049 «Про внесення змін до деяких законів України щодо запровадження єдиного рахунку для сплати податків і зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування», яка абсолютно не пов'язана з законопроектами та полягає у поправці у поправці №8 законопроекту №1049. Поправка пропонує встановити фіксовану маржу для торгівлі тютюновими виробами, що за думкою Європейської Бізнес Асоціації, матиме негативні наслідки для економічного розвитку України. Проаналізовано нормативно-законодавчі документи та виявлено проблемні аспекти. Запропоновано їх доопрацювати для ефективного функціонування єдиного рахунку в системі адміністрування податків України, а також розробити нові законопроекти щодо внесення змін до Бюджетного кодексу України стосовно акумулявання доходів державного бюджету на рахунках Державної податкової служби; вдосконалити Положення про Державну Казначейську службу України щодо покладених на неї обов'язків з перерахунку коштів з

єдиного рахунку платника податків на казначейські рахунки. Розглянуто міжнародний досвід на прикладі успішного розвитку Швеції. Зазначено схожі та відмінні риси у системах оподаткування з Україною. Обґрунтовано неефективність податкової реформи України у цьому напрямку у порівнянні з іншими країнами. Визначено, що причинами цього є різниця у законодавчих базах країн та різні підходи до механізму взаємодії між органами стягнення податків та платниками податків.

The article explores the feasibility of using a single account in the current tax system in Ukraine. The study provides for the need to provide the characteristics of a single account, which is indicated in regulatory documents. According to which, a single account is a taxpayer account, which he can use at his own request to pay taxes and fees. As a result of a detailed analysis of the advantages, disadvantages, the introduction of a single account and by comparing various systems of payment by the payer of taxes and fees by the payer, the feasibility of using this account in the tax system of Ukraine is substantiated. Its use will greatly facilitate the process of paying taxes for the payer, because the responsibility for transferring funds to the budget is assigned to the State Tax Service and the State Treasury Service. The reason for blocking Bill №1049 “On Amending Certain Laws of Ukraine on Introducing a Single Account for Paying Taxes and Fees, a Single Contribution to Compulsory State Social Insurance”, which is absolutely unrelated to bills and consists in Amendment No. 8 of Bill №1049, is determined. The amendment proposes to establish a fixed margin for trade in tobacco products, in the opinion of the European Business Association to have negative consequences for the economic development of Ukraine. The regulatory documents are analyzed and problematic aspects are identified. It is proposed to refine them for the effective functioning of a single account in Ukraine's tax administration system, as well as develop new bills on amendments to the Budget Code of Ukraine regarding the accumulation of state budget revenues in accounts of the State Tax Service; to improve the Regulations on the State Treasury Service of Ukraine with the duties assigned to it for transferring funds from a single taxpayer account to treasury accounts. The international experience is considered on the example of the successful development of Sweden. Similar and distinctive features in taxation systems with Ukraine are indicated. The inefficiency of the tax reform of Ukraine in this direction in comparison with other countries is justified. It is determined that the reasons for this are the difference in the legislative framework of countries and different approaches to the mechanism of interaction between tax authorities and taxpayers.

Ключові слова: адміністрування податків і зборів; єдиний рахунок; казначейський рахунок; державно податкова служба; платники податків; податкова система; податкова реформа; державний бюджет.

Keywords: administration of taxes and fees; single account; treasury account; state tax service; taxpayers; tax system; tax reform; state budget.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Мета податкових реформ у створенні системи з прозорим та ефективним механізмом адміністрування податків не може бути реалізована в повній мірі через суперечності попередньої нормативно-правової бази та нових реформ. Тому актуальним завданням вважаємо поглиблене дослідження змісту законопроекту №1051 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо запровадження єдиного рахунку для сплати податків і зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» та №1049 «Про внесення змін до деяких законів України щодо запровадження єдиного рахунку для сплати податків і зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Пошук нових оптимальних форм функціонування процесу адміністрування податків та зборів, які б забезпечували прозорість, контрольованість і водночас простоту платіжно-розрахункових та облікових операцій, займається велика кількість науковців. Зокрема, Дейнека В. Ф., Шавло І. А., к.е.н. Шевчук С. В., Шкуренко Н. Г., Корж М. А., які досліджували діючий механізм зарахування та обліку коштів до доходів бюджету в Україні. При цьому розглянуто досвід зарубіжних країн щодо

формування доходів бюджету, їх обліку та функціонування єдиного казначейського (податкового) рахунку в контексті застосування в Україні позитивного досвіду щодо спрощення системи сплати податків.

Проте, визнаючи важливість наукових робіт, статей та досліджень, слід зазначити, що вивчення саме доцільності використання єдиного рахунку в умовах діючої системи оподаткування в Україні, майже не проводилося.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження доцільності використання єдиного рахунку як складової системи адміністрування податків з визначенням недоліків в нормативно-законодавчому регламентуванні використання єдиного рахунку для сплати податків.

Виклад основного матеріалу дослідження. Одним із негативних факторів, які позначаються на результативності адміністрування податків і зборів, а відповідно наповненні бюджету, залишається тіньова економіка. Підвищення ефективності оподаткування створює стимули для розвитку й активізації підприємницької діяльності, зменшення масштабів тіньової економіки.

Прийняття у 2019 році законопроекту №1049 «Про внесення змін до деяких законів України щодо запровадження єдиного рахунку для сплати податків і зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (далі - законопроект №1049) та законопроекту №1051 «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо запровадження єдиного рахунку для сплати податків і зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (далі - законопроект №1051) є спробою спрощення адміністративного тягаря для платників податків.

У законопроекті №1051 пропонується ввести до Податкового Кодексу України нову статтю 35-1, відповідно якої єдиний рахунок — це рахунок, який платник податків за бажанням має право відкрити в органі казначейського обслуговування бюджетних коштів, та використовувати для сплати грошових зобов'язань та/або податкового боргу з податків та зборів [1].

Законопроект №1051 передбачає запровадження системи сплати податків і зборів, передбачених Податковим кодексом України через Електронний кабінет платника податків на єдиний рахунок. Проте, зазначено також ряд податків та зборів, які не можна сплачувати через єдиний рахунок. До них відносяться: податок на додану вартість, акцизний податок з реалізації пального, спирту етилового та інші [1].

Відповідно до законопроекту №1051, в якому прописані правила відкриття та закриття єдиного рахунку, у випадку вирішення платником податку використовувати дану систему сплати податків, необхідно подати заявку через Електронний кабінет. Після отримання повідомлення про відкриття, платник податку може одразу його застосовувати для виконання розрахунків з бюджетом [1].

Спількування між органами державного контролю та платником податків відбувається із застосуванням Електронного кабінету. У Електронному кабінеті зазначається інформація та надаються послуги:

- з подання заяви на відкриття рахунку або закриття;
- надання інформації про реквізити єдиного рахунку;
- з формування електронних розрахункових документів на переказ коштів по кожному податку та збору з накладанням кваліфікованого електронного підпису платника податків;
- надання повної історії сплат по кожному податку чи збору платника;
- надання інформація про виявленні помилок чи розбіжностей у розрахункових документах [1].

Для розкриття питання доцільності використання єдиного рахунку в податковій системі України, потрібно скласти порівняльну таблицю порядку сплати податків та зборів до запровадження єдиного рахунку та після (табл. 1). Крім того, деякі платники податків залишаються на попередній системі сплати, тому цей аналіз є доцільним.

Таблиця 1.

Етапи сплати податків та зборів за різними способами

Етапи	Сплата через банківський рахунок	Сплата через єдиний рахунок
1.	Формування розрахункових документів із зазначенням реквізитів відповідного бюджету податку, що сплачується	Формування електронних розрахункових документів через Електронний кабінет із зазначенням податків та зборів, що сплачуються
2.	Надсилання сформованих розрахункових документів до банку для перерахування з поточного рахунку платника податку суми податку або збору до відповідного бюджету	Надсилання сформованих електронних розрахункових документів до Державної Податкової служби

Джерело: розробка авторів на основі [1], [2]

Важливо зауважити, що до початку надсилання сформованих електронних розрахункових документів до податкової служби, на єдиному рахунку повинні знаходитись кошти на суму всіх сформованих розрахункових документів. В іншому випадку може виникнути податковий борг або залишок невикористаних коштів на єдиному рахунку. Коли на даному рахунку є залишок невикористаних коштів, платник податків має право перерахувати їх на свої поточні рахунки в будь-якій установі банку. Однак, використати це право він може, якщо виконується одна вимога - відсутність у платника податків непогашених податкових зобов'язань [3].

Для перерахування на єдиний рахунок коштів, платнику треба подати на виконання до банку, в якому він обслуговується, розрахунковий документ про перерахування коштів з його поточного рахунку [1].

Після отримання Державною податковою службою документів від платника податків та при достатньому наповненню коштами єдиного рахунка, обов'язок зі сплати податків та зборів вважатиметься виконаним.

У свою чергу, податкова служба формує необхідні реєстри із зазначенням усієї важливої інформації, зокрема, платіжних реквізитів отримувачів коштів, та надсилає їх Казначейству (рис. 1).

1	▪ недоїмка з єдиного внеску
2	▪ податковий борг у межах відповідного податку або збору
3	• грошові зобов'язання визначені на підставі податкових повідомлень-рішень
4	• податкові зобов'язання із загальнодержавних податків та зборів, місцевих податків, єдиного внеску
5	▪ грошові зобов'язання із загальнодержавних податків та зборів
6	• грошові зобов'язання із місцевих податків
7	• інші платежі, контроль за адмініструванням яких покладено на ДПС

Рис. 1. Черговість формування реєстрів платежів платника податків

Джерело: розробка авторів на основі [1]

Отримуючи сформовані реєстри платежів, Казначейство розподіляє кошти зазначеного платника податків між бюджетами та державними цільовими фондами [3].

При цьому перевагами введення системи сплати податків і зборів через Електронний кабінет платника податків на єдиний рахунок є:

- 1) відкриття єдиного рахунку за згодою (бажанням) платника податків;
- 2) прискорення та спрощення процедури розрахунків платників податків з бюджетами;
- 3) управління сумами, в автоматичному режимі, помилково або надміру сплачених коштів платником;
- 4) створення прозорості та довіри платників податків до державних органів;
- 5) заборона арешту коштів на даному рахунку [1].

Нажаль, запровадження єдиного рахунку мало ряд перепон. Після 3 жовтня 2019 р. окремими депутатами-членами Комітету Верховної Ради з фінансів, податкової і митної політики, у законопроект №1049 щодо запровадження єдиного рахунку для сплати податків і зборів було внесено поправку №8, яка пропонує встановити фіксовану маржу для оптової і роздрібною торгівлі тютюновими виробами. Запроваджена поправка по-перше, не стосувалася питання оподаткування, по-друге, створювала перепони для тютюнового бізнесу [4].

Вже наступного дня, а саме, 4 жовтня 2019 року, після прийняття в другому читанні і в цілому законопроектів №1049 та №1051, було заблоковано законопроект №1049. Проблемне питання не було вирішене.

Щодо законопроекту №1051 також було винесено зауваження з боку Головного юридичного управління. Законопроектом пропонується встановити, що внесення коштів платником податку на єдиний рахунок вважається внесенням коштів таким платником податку до бюджету [1].

Зауваження вказує на виниклу суперечність з частинами четвертою та п'ятою статті 48 Бюджетного кодексу України. Відповідно до яких доходи державного бюджету повинні зараховуватися на казначейські рахунки та не можуть акумулюватися на рахунках органів контролю (крім, установ України, які функціонують за кордоном) [1]. Для вирішення суперечливої ситуації Головне юридичне управління зазначає потребу щодо внесення відповідних змін до Бюджетного кодексу України [1].

Зауваження Головного юридичного управління стосовно законопроектів були враховані до другого читання, як умови до виконання у 2020 році. Закон набирає чинності з 1 січня 2021 року.

Науковці Дейнека В. Ф., Шавло І. А., к.е.н. Шевчук С. В., Шкуренко Н. Г., Корж М. А. у своїй науковій роботі зазначили приклади країн, як практикують використання даної системи спрощення сплати податків, це Швеція, Данія, Велика Британія, Бельгія. Реформування податкової системи ведеться під лозунгом «єдина декларація - єдиний рахунок, єдиний платіж - єдина адреса (платежу)» [5, С. 23].

Кожному платнику податків в податковій службі відкривається особовий рахунок. Він ведеться як звичайний поточний рахунок: за дебетом відображається всі прямі податки до сплати. Суми коштів списуються після надходження відповідних платежів з боку платника податків. За кредитом особового рахунку відображено суми коштів переплат [5, С.24].

Переплата платежу понад нараховану суму податку зберігається на особистого рахунку до моменту настання наступних платежів або за бажанням платника податків повертається на його поточний банківський рахунок [5, С.24]. Крім того, наприклад, у Швеції практикується нарахування відсотків на залишки коштів [6].

Потрібно підкреслити особливість податкового законодавства Швеції, що платіж здійснюється на єдиний (податковий) рахунок за допомогою єдиного платіжного доручення [5, С. 24]. Податкові платежі можуть перераховуватися за допомогою Інтернету [6].

Податковий орган розподіляє отримані суми відповідно з нарахуваннями по окремих податках, які відображені в особистому рахунку платника податків [5, С.24]. На підставі податкового рахунку здійснюються звірки сум податків, які надійшли та виплачені [6].

Єдиний рахунок Швеції та України, можна сказати, майже однакові. Різниця між ними полягає тільки у платіжних дорученнях. Для сплати податків платник Швеції повинен надати єдине платіжне доручення із зазначеними сумами податків. Тоді як платник податків в Україні повинен надати платіжне доручення для кожного податку окремо. Таким чином, кількість роботи з боку платника податків та органів стягнення України з документами для сплати податків значно більша ніж у Швеції.

Головною метою запровадження єдиного рахунку є спрощення сплати податків, проте, такої системи сплати податків як в Швеції, є не досягнуто.

Висновки з даного дослідження. За результатами дослідження можна зробити висновки, що від запровадження єдиного рахунку для сплати податків та зборів виникає ряд непотрібних процедур, які обов'язкові до виконання. Це додаткові витрати на фінансування єдиного рахунку та попередньої системи податкового адміністрування, якою будуть користуватися інші платники податків, що не приєдналися до системи єдиного рахунку. А також витрати на розробку проекту закону про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо можливості акумулювати доходи державного бюджету на рахунках органів, що контролюють справляння податків до бюджету.

Податкова служба формує необхідні реєстри на основі отриманих розрахункових документів від платників податків та надсилає їх Казначейству. Отже, потрібно забезпечити фінансуванням й людськими ресурсами ДПС у зв'язку збільшенням їх обов'язків.

Діяльність Державного Казначейства України з питань управління податками та виконання обов'язків з перерахунку коштів платників податків не регламентовано. Таким чином, виникає необхідність вдосконалення Положення про Державну казначейську службу України.

Системи оподаткування в зарубіжних країнах та в Україні значно відрізняються. Це обумовлено різними підходами до механізму взаємодії між державою та платниками податків. Законопроект №1051 – це перший етап на шляху до передової системи податкового адміністрування в Україні.

Нажаль, на даному етапі реформа не буде працювати так ефективно, як у зарубіжних країнах. Адже реалізація єдиного рахунку в Україні потребує доопрацювання у сфері нормативно-правової бази, що і було запропоновано.

Список літератури.

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо запровадження єдиного рахунку для сплати податків і зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: проект від 29.08.2019 року №1051 [Електронний ресурс] / Комітет з питань фінансів, податкової та митної політики України. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66281 (дата звернення: 16.04.2020).
2. Податковий кодекс України від 20 жовтня 2019 р. № 2755-VI із змінами і доповненнями [Електронний ресурс] / Законодавство України. – Режим доступу: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 16.04.2020).
3. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. Верховна Рада запровадила єдиний рахунок для сплати податків з 1 січня 2021 року [Електронний ресурс] / Жовтень 4, 2019. – Режим доступу: https://mof.gov.ua/uk/news/verkhovna_rada_zaprovadila_iedinii_rakhunok_dlia_splati_podatkiv_z_1_sichnia_2021_roku-1838 (дата звернення: 16.04.2020).
4. Про внесення змін до деяких законів України щодо запровадження єдиного рахунку для сплати податків і зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування: проект від 29.08.2019 року №1049 [Електронний ресурс] / Комітет з питань фінансів, податкової та митної політики України. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66274 (дата звернення: 16.04.2020).
5. Дейнека В. Ф., Шавло І. А., к.е.н. Шевчук С. В., Шкуренко Н. Г., Корж М. А. Розробка механізму зарахування та обліку доходів бюджету в органах Міністерства доходів і зборів України та Державної казначейської служби України. / Ірпінь : НДІ фінансового права, 2013. – 43 с.
6. Высоцкий М.А. О шведском опыте налогового администрирования. Налоговый вестник. 2002. Выпуск 1. - Режим доступа: <http://www.lawmix.ru/bux/135387/> (дата звернення: 16.04.2020)

References.

1. Committee on Finance, Tax and Customs Policy of Ukraine (2019), “On amendments to the Tax Code of Ukraine on the introduction of a single account for payment of taxes and fees, a single contribution to compulsory state social insurance”, available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66281 (Accessed 16.04.2020).
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2019), “The Tax Code of Ukraine”, available at: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (Accessed 16.04.2020).
3. Official Website of the Ministry of Finance of Ukraine (2019), “The Verkhovna Rada has introduced a single tax bill since 01 January 2021”, available at: https://mof.gov.ua/uk/news/verkhovna_rada_zaprovadila_iedinii_rakhunok_dlia_splati_podatkiv_z_1_sichnia_2021_roku-1838 (Accessed 16.04.2020).
4. Committee on Finance, Tax and Customs Policy of Ukraine (2019), “On amendments to some laws of Ukraine on introduction of a single account for payment of taxes and fees, a single contribution to compulsory state social insurance”, available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66274 (Accessed 16.04.2020).
5. Dejneka, V. F. Shavlo, I. A. Shevchuk, S. V. Shkurenko, N. H. and Korzh, M. A. (2013), Rozrobka mekhanizmu zarakhuvannia ta obliku dokhodiv biudzhetu v orhanakh Ministerstva dokhodiv i zboriv Ukrainy ta Derzhavnoi kaznachejs'koi sluzhby Ukrainy [Development of a mechanism for crediting and accounting of budget revenues in the bodies of the Ministry of Revenue and Charges of Ukraine and the State Treasury Service of Ukraine], Research Institute of Financial Law, Irpin, Ukraine.
6. Vysots'kyj, M.A. (2002), “About the Swedish experience of tax administration”, *Nalohovyj vestnyk*, [Online], vol.1, available at: <http://www.lawmix.ru/bux/135387/> (Accessed 16.04.2020).

Стаття надійшла до редакції 17.04.2020 р.